

ЖЫЦЦЕ БЕЛАРУСА

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12 — 6. (Wilenska 12. m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3
Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 2 зл. Для заграўцы удвая даражэй.
Перамена адрэса 30 грошы.
Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 гр., за радок пэтыту ў 1 шп.

№ 20.

Вільня, Чацьвер, 12-га лістапада 1925 г.

Год I.

БЕЛАРУСКІ КААПЭРАТЫўНЫ БАНК (ВІЛЬНЯ, ВІЛЕНСКАЯ 8)

распачау свае апэрацыі.
Банк чынны што-дня, апрача сьвятаў,
пакуль-што ад 5 да 7 гадз. папал.
ДЫРЭКЦЫЯ.

Па загаду Намісара ўраду на м. Вільню сьняфісаваны № 19 „Жыццё Беларуса“ за зьмешчаныя ў ім стацыі: „Проці маральнае зарэзы“, „Ліга маральнасьці“, „Малая вёсна“, ці „вялікае места“ (Вельмі дэлікатная навуна амэрыканскага пасла польскаму грамадзянству) і „Водгукі правурорскае панамы“.

Дзесяцілецьце Беларускае школы.

Спаміж юбіляў, якія беларускі народ сьвяткуе ў сёлетнім годзе, бадай ці не найважнейшы прыпадае на дзень *трынаццаты лістапада*.

Гэта—*сьвята беларускае школы*—дзятая ўгодкі закладзінаў тут, у Вільні, ураз-жа пасля выхаду расейскіх войск, першае пачаткавае школы з беларускай выкладовай мовай.

Агаварываемся: першае *яўнае* беларускае школы, хоць і адчыненае бяз ніякіх дазваляў з боку нямецкае акупацыйнае ўлады, якая была пастаўлена проста перад стаўшымся фактам. Бо-ж нелегальныя паўставалі неаднакроць раней—яшчэ пад расейскім панаваньнем, хаця і нядоўга ім удавалася ўкрывацца ад вока расейскае паліцыі...

Як і блізу ў-ва ўсіх беларускіх творчых пачынаньнях, пачын у гэтай справе належаў таму, каго з поўным правам можна назваць Бацькам сучаснага адраджэнскага руху: *Івану Луцкевічу*, так перадчасна зышоўшаму ў магілу. А побач з гэтым імем нельга не ўспамінуць і другога: імені *Алэзіі з Пашкевічаў Кейрысвай*, вядомай шырока пад прозьвішчам „*Цёткі*“, якая першая—з усей сваея гарачай энэргіяй—узлялася за правядзеньне ў жыццё кінутай *Ів. Луцкевічам* думкі.

Ужо ў кастрычніку 1915 году Беларускі Камітэт пом. ахвярам вайны, якому ў першыя гады нямецкае акупацыі суджана было іграць ролю як-быццам галоўнага беларускага нацыянальнага цэнтру Заходняе Беларусі, паставіў прыступіць да арганізацыі беларускіх пачаткавых школ. У мысьль гэтага была створана адуманая Школьная Камісія, якая ўраз-жа распачала сваю працу.

Задача была дужа нялёгкая. Ня было вучыцельскіх сіл, ня было школьных падручнікаў, ня было таго, без чаго вучыць, карміць і адзяваць дзяцей беларускае беднаты (усё гэта былі ў тыя часы першыя абавязкі ўсялякае школы!) было немагчыма: ня было грошы. Расейскі ўрад і аслаўлены „Татьянінскі Камітэт“ беларускім установам абсалютне не памагалі, а тыя вялізарныя грошы, якія зьбіраліся заграўцай дзеля дапамогі насяленьню нашага краю „польскае, літоўскае і беларускае нацыянальнасьці“, і пападалі ў рукі польскага камітэту ў Вільні, йшлі выключна

на польскую нацыяналістычную работу. Адзінай установай, якая ў той важны, пераломны мамэнт дапамагла беларусам, быў *Літоўскі Камітэт пом. ахв. вайны*. І вась з гэтай літоўскай дапамогай і распачалі віленскія беларусы будаваньне сваея роднай школы.

У працягу 3—4 месяцаў у Вільні было адчынена 6 беларускіх пачаткавых школ і кароткатэрміновыя Беларускія Вучыцел. Курсы. Але Вільняй справа не абмежавалася: пачалася адначасна *арганізацыя беларускіх школ на вёсках*, скуль расейская ўлада вывезла ўсіх сваіх настаўнікаў, працаваўшых над „*об’ядненьнем рускіх племян і наречій*“... І вась гэтае пустое мейсца трэба было запоўніць—і запоўніць сваім, родным. Дык і бачым закладзіны беларускіх школ у Лідчыне, у Горадзенскім пав. і ў шмат якіх іншых мясцох, дзе народ гарача вітае навуку ў роднай мове.

Спачатку нямецкая ўлада адносілася да беларускае школьнае справы прост *варожа*, ахвотна выпяняючы просьбы польскіх паноў не даваць ходу „*гэнай хамскай мове*“. І ўсе гэтыя *першыя беларускія школы, твораныя сіламі і ахвярнасьцяй выключна самога беларускага грамадзянства, былі прымушаны перамацаць нялічаныя перашкоды, а то проста былі зачынены акупантамі*, як гэта сталася ў Лідчыне. Толькі ад часу прыказу фэльдмаршалка Гіндэнбурга аб прызнаньні правоў беларускае мовы (ў студзені 1916 г.) справа значна палепшылася. Немцы йшлі насустрачу насяленьню ўсюды, дзе яно жадала роднае школы.

Але акупанты ні за што *не хацелі* пакінуць агульнага кіраўніцтва школьнай справай у *руках беларускага грамадзянства*. І вась, каб зьліквідаваць Беларускія Вучыцельскія Курсы ў Вільні, нямецкая ўлада загадывае адчыніць такія-ж конкурэнцыйныя курсы далёка ад віленскага цэнтру—у м. Сьвіслачы (ў Горадзеншчыне) і дзеля агульнага кіраўніцтва курсамі назначыла свайго дырэктара—вэнда Бэндзеху. Гадунцы гэтай першай шырэй пастаўленай беларускай вучыцельскай сэмінарыі дастаюць мейсцы ў беларускіх школах, якіх у часе нямецкае акупацыі ў Віленшчыне і Горадзеншчыне было закладзена **153**.

Ня будзем тут затрымлівацца на пытаньні аб далейшым разьвіцьці нашых школ у Заходняй Беларусі. Беларускае школа, нарадзіўшыся на Захадзе, *перакінулася на Усход* і буйна расцьвіла там, а тут, на Захадзе, пасля кароткіх мамэнтаў вольнага й шырокага школьнага будаўніцтва, *зусім замярла*. І сяньня,—у дзятых ўгодкі закладзінаў першае беларускае пачаткавае школы ў Вільні,—мы бачым тутак *адну-адзіную і... апошнюю, ды ўжо паміраючую ў загоне беларускую пачаткавую школу*...

Водгукі „беларускіх“ зьездаў.

Каб грамадзянства ведала, каму патрэбны так-званыя „беларускія“ зьезды, ды як апраўдваюцца выданьня на іх з „цёмных крыніц“ грошы, мы мусім у гэтай заметцы крыху разабрацца ў выніках гэтых зьездаў, арганізаваных якія ўзялі „канцэсію“ Паўлюкевічы і падобнага сорту „дзятчы“. Іх мэта—якнайбольш спаймаць у свае сеці ахвяр спасярод праўдзівых беларусаў. Як ведама, пасля скліканьня ў Вільні ў мінулым годзе гэтак-званага „вучыцельскага“ зьезду ўжо каля 50 вучыцеляў, адкрыта і шчыра высказаўшых на зьездзе свае погляды, сядзяць у турмах: ім у розны час „прышпілілі“ розныя справы, што ня трудна было зрабіць, маючы „апінію“ Паўлюкевіча, дакумэнты і адрэсы, наўна зложаныя некаторымі вучыцелямі таму ж Паўлюкевічу...

Дык вась гэткую мышалоўку на беларусаў мае Паўлюкевіч у Вільні, а на другім „фронце“—ў Баранавічах—мела адчыніцца другая мышалоўка з гэтай жа, відаць, мэтай, хаця можа і проці волі ўчаснікаў адбытага там зьезду. Гэтак за колькі дзён перад баранавіцкім зьездам раптам на дано-су блізкіх да Паўлюкевіча людзей заарыштавалі і вывезлі ў Варшаву мо’ навет залішне ўжо ляяльнага да Польшчы Міткевіча, а пасля зьезду заарыштавалі раднага магістрату ў Баранавічах, Ольшэўскага, за тое, што разам з ўчаснікам зьезду Осіпікам падпісаў заяву аб сваім выхадзе з новаўтворанае „рады“. Зьмест заявы быў надрукованы ў адным з напярэдніх нумараў „Ж. Б.“ і нічога праступнага ў сабе ня мае (навет п. Вімбор яе прапусьціў!). Аднак, Ольшэўскага пацягнулі да адказнасьці па 102 стацьці, але пасля 10-дзённае адедкі ў арышце яго, дзякуючы стараньням сэнатара Назарэўскага, звольнілі з турмы на парукі.

Дык хіба камэнтарыяў ня трэба?!

А калі дадаць яшчэ да гэтага тое, што „савіновец“ Паўлюкевіч у гэтым месяцы, пасля масавых вобсыскаў і арыштаў па ўсёй Зах. Беларусі, зьбіраецца склікаць ізноў нейкі „зезд“, дык чытачы самі зразумеюць, што яму нічога іншага ня трэба, як зрабіць новы спіс будучых ахвяр, бо стары ўжо... „вычарпаўся“!

У гэтым, разумеюцца, не адмовяць дапамагчы яму розныя Пешкі, Шурпы і іншыя платныя ці „гонорыяны“ дэфэняўныя дзятчы!

Хронос.

Успамінаючы аб першых кроках беларускае пачаткавае школы ў Зах. Беларусі, гожа тут адзначыць адзін вельмі характэрны факт: беларуская школа была моцнай і трывалай толькі ў тыя перыяды, *калі яна была творана рукамі беларускага ідэйнага грамадзянства*. І кожны раз, як за гэту справу бралася *чужая ўлада*—ці то нямецкая, ці „сярэдня-літоўская“, ці іншая,—кожны раз *чужацкая апека канчалася для нас... катастрофай!*..

Хай-жа гэтая гістарычная навука пераканае наш народ, што *вечным і трывалым будзе толькі тое, што ён сам сваімі сіламі збудуе*.

Дык самі будуйма сваю школу—за свае грошы, сваімі сіламі, *прыватна!*..

Сусьветны банкір.

У сувязі з няўдачай перагавораў 6. францускага міністра фінансаў Кайо з амэрыканскім урадам аб спосабе сплаты Злучаным Штатам францускіх ваенных даўгоў—гожа наагул пазнаёміцца з справай эўрапейскіх даўгоў Амэрыцы.

Характэрна, што да сусьветнае вайны ня Эўропа Амэрыцы, а Амэрыка Эўропе вінавата была вялікія грошы. Гэтак у 1914 годзе сума замежных даўгоў Злучаных Штатаў Амэрыкі дасягала 4 мільярдаў даляраў. На сплату процантаў і пагашэньне даўгоў штогодна адпывала з Злучаных Штатаў каля 200 мільянаў даляраў.

Вайна разбурыла ранейшыя палітычны і гаспадарчы ўклад Эўропы і разам з тым надзвычайна ўзмацніла гаспадарчае становішча Амэрыкі. На пакрыцьцё ваенных коштаў эўрапейскімі дзяржавамі браліся па-

